

Västerås Johannisberg– förslag skötselplan och översiktlig undersökning av naturvärden

FOTO: NILS RYRHOLM

**SVENSKA
FLYGSPORT
FÖRBUNDET**

Innehåll

1 SYFTE, BAKGRUND & OM FLYGFÄLT SOM INFRASTRUKTUR-BIOTOPER	3
2 ALLMÄNT OM OMRÅDET	3
3 FÖRESLAGNA SKÖTSELÅTGÄRDER (SE ÄVEN BILDER NEDAN)	3
4 ARTLISTA FRÅN BESÖKET 2022-08-19	5
5 ILLUSTRATIONER TILL SKÖTSELFÖRSLAGEN	6

1 SYFTE, BAKGRUND & OM FLYGFÄLT SOM INFRASTRUKTUR-BIOTOPER

Området besöktes 2022-08-19 av Nils Ryrholm (professor i zoologi) och Mikael Norén, Jens Strömberg (HUAros AB) tillsammans med Kjell Folkesson (GS Flygsportförbundet) och från Västerås René Hörnstedt.

Eftersom magra ogödslade och kemisk ej belastade marker, som exempelvis flygfält, har blivit mycket ovanliga har både svenska statsmakten och EU insett värdet av att hävda, bevara och underhålla dessa som ”biobanker”.

Syftet med dessa skötsel förslag är att skapa en biologisk anpassad skötsel/hävd. Målet är att på sikt öka flygfältets värde dels som naturresurs för samhället, dels även som refug för biologisk mångfald. Genom att biologiskt anpassa driften ökar inte bara potentialen för biologisk mångfald utan detta leder även till att flygplatsens driftskostnader minskar på sikt.

De minskade driftskostnaderna beror på att när marken efterhand magras ut minskar även hastigheten på tillväxten av vegetation och därmed behöver färre åtgärder/hävd tillfällen göras per år. Detta till skillnad från dagens hävdregim som ständigt kräver allt tätare hävd på grund av den kontinuerligt gödslar upp marken.

Avmagringen av marken kommer inte bara gynna ett stort antal arter som är knutna till magra markförhållanden (och därför hotade i dagen industriella produktionslandskap) utan även att minska mängden biomassa som produceras inom området.

Dvs. det blir fler arter men den sammanlagda biomassan minskar, vilket i sin tur gör området blir mindre gynnsamt för större djur, exempelvis gäss och måsfåglar, som behöver mer rik tillgång på föda. Minskade antal besök av större fåglar på flygfält kan därför även minska risken för fågelkollisioner.

Vissa flygfält/flygplatser får redan idag bidrag för områden som hävdas regelbundet och som har tydliga biologiska värden.

Bidragens storlek varierar med omfattningen av biodiversiteten, ju högre biologisk mångfald, desto högre bidrag. Sammantaget kommer en biologiskt anpassad hävdregim att kunna ge flygplatsen en samhällsmässigt högre status samt bättre ekonomiska förutsättningar.

2 ALLMÄNT OM OMRÅDET

Hela flygplatsområdet ligger på gammal åkermark i en jordbruksbyggd som har brukats i minst 800 år. Underlaget består av olika lertyper, men med en tjock alv med mycket organiskt material.

På grund av den intensiva klippningsregimen över hela banområdet kunde endast ett fåtal växtarter noteras (se bild 1 & 2), men sannolikt finns det ännu många fler kulturmarksarter här (se bild 3). De kvarvarande skulle visa sig vid en förändrad hävd av delar av eller hela banområdet. Den ringa mängden av blommor gjorde att endast få, varav inga naturvårdsintressanta insekter kunde noteras trots mycket gynnsamt väder.

3 FÖRESLAGNA SKÖTSELÅTGÄRDER (SE ÄVEN KARTOR/BILDER NEDAN)

1. Inför ängsmarkshävd på de gräsytor på flygfältet som numera inte används som start- och landningsbana och omgivande säkerhetszon, eller ytor där fallskärmshoppare ofta landar. I de områden som används av fallskärmshopparna kan stråk med oklippt vegetation (se bild 4, 5 & 6) släppas upp för att enkelt skapa områden med rikare växtlighet vilket även gynnar insekter och fåglar mfl. Denna modell av hävd kommer också leda till mindre arbete och lägre kostnader för klubben eftersom de oklippta delarna av fältet endast behöver hävdas med två insatser per år, i stället för som nu att kontinuerligt klippas (se bild 1 & 2).

Ängshävden görs genom att vegetationen klippas med skärande verktyg i mitten-slutet av augusti, då har flertalet örter hunnit blomma och sätta frö. Det bästa sättet att slått på stora plana ytor är med hjälp av ett slåtteraggregat som kopplas till en traktor. Därefter får det slagna höet och ligga och torka cirka en vecka, då kommer färdiga frön att släppas och insekterna i höet att söka sig ned till frisk föda på markytan. **Därefter måste höet ovillkorligen tas bort för att uppnå den avsedda avmagringseffekten av marken på fältet.**

När örterna får växa ostört fram till augusti så kommer de att åter kunna börja reproducera sig sexuellt eftersom de hinner blomma och sätta frön, vilket på sikt kommer att öka antalet individer av blomväxter här (se bild 4, 5 & 6).

Dessutom kommer även örterna att åter kunna fungera som nektarkällor för traktens blombesökande insekter, varav många är viktiga pollinatörer. Denna åtgärd, tillsammans med följande punkter, kan leda till att klubbens område kan fungera som refug för många bi-arter som är hotade idag och dessutom på sikt essentiella för svensk livsmedelsproduktion och -beredskap. Höet kan användas som djurfoder, exempelvis till djur som ägs av någon klubbmedlem eller någon klubbmedlems partner etc.

Det är gynnsamt för de blombesökande insekterna om hävden är utsträckt under ca 2-3 veckor (beroende på väder) för att undvika att alla nektarkällor försvinner samtidigt. Efter några veckor har de sensommar-höstblommande örterna som slagits hunnit sätta nya blommor.

De oklippta delarna kan även fortsättningsvis användas som tillfälliga (eller mer permanenta) uppställningar av segelflygplan och annan utrustning. Ingen särskild hänsyn behöver tas till blomvegetationen efter som viss störning av markskiktet gynnar rekryteringen av konkurrenssvaga växter.

Om det, mot förmodan, någonstans blir så hög vegetation att den riskerar att nå upp till roterande propellrar på motorflygplan kan dessa partier slås (och höet tas bort enligt ovan) två gånger per säsong, dels vid midsommar och sedan åter i augusti. På så sätt kommer marken snabbt att magras ur och vegetationen bli lägre.

Om en mer varierad hävd införs på delar av banområdet kan även många andra åtgärder kunna genomföras som på sikt skulle kunna leda till att klubben får skötselbidrag och på så sätt får nya möjligheter att stärka sin ekonomi och samtidigt bli en viktigare och integrerad del av regionens naturresurser.

TIDSPLAN, ÅTGÄRDER & ANSVARIGA:

2. Vid besöket noterades ett bestånd av kanadensiskt gullris vid östra delen av området (se bild 7) och några lupinplantor ute vid parkering. Dessutom förekommer mycket stora bestånd av kanadensiskt gullris -och en hel del lupiner överallt i Västeråstrakten. Alla plantor inom och i närheten av banområdet måste tas bort (ofta grävas upp) omedelbart och eventuella förekomster **måste kontrolleras varje år, lupiner i juni och augusti; kanadensiskt gullris i början av augusti. Sök samarbete med Västerås kommun för att undanröja framtida hot och framtida onödigt extra arbete för klubbens medlemmar. **Allt växtmaterial av dessa arter som hittas måste destrueras/brännas för att undvika att det får möjlighet att fröa av sig.****

Både kanadensiskt gullris (bild 7 & 8) och lupin (se bild 9) är under stark utbredning i Dalarna, Uppland och Västmanland och frön av dessa kan lätt följa med till klubbens område. Invasiva växtarter har en enorm förökningspotential och kan på endast några år tusenfaldiga sig själva (se bild 8 & 9), lyckas någon art etablera sig kommer det att generera oerhört mycket extra arbete att bli av med dem.

Därför är det viktigt att se till att ingen invasiv art kan etablera sig på området. Dessa arter är mycket skadliga för den inhemska biologiska mångfalden och utgör ett hinder för flertalet typer av de miljöstöd som skulle kunna stärka klubbens framtida ekonomi.

För ytterligare information se: <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/invasiva-frammande-arter/bekampning-av-invasiva-frammande-vaxter-pa-land/>

<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/invasiva-frammande-arter/saker-avfallshantering/>

<https://svensktradgard.se/tradgardsrad/invasiva-arter/invasiva-vaxter/> (se även faktabladet i pdf format)

TIDSPLAN, ÅTGÄRDER & ANSVARIGA:

4 ARTLISTA FRÅN BESÖKET 2022-08-19

Växtarterna nedan noterades vid besöket den 19 augusti 2022. Dessa arter kommer att gynnas tillsammans med många arter som blommar tidigare på säsongen (och som därför inte enkelt kunde upptäckas vid besöket) av de åtgärder som här föreslås. Ökar nektarutbudet och bo-möjligheterna för bin och andra insekter, ökar flygklubbens mark och klubbens aktiviteter sitt värde som biobank och ekosystemtjänstresurs för omgivande bönder och regionens naturvård.

1. Vitmåra	7. Kråkvicker
2. Rölleka	8. Baldersbrå
3. Gulvial	9. Trampört
4. Käringtand	10. Revfingerört
5. Rödklint	11. Skogsklöver
6. Höstfibbla	

5 ILLUSTRATIONER TILL SKÖTSELFÖRSLAGEN

Alla fotografier gjorda av Nils Ryrholm.

Bild 1. Flygplatsen har mycket stora hårdklippta ytor.

Bild 2. Klippningsregimen missgynnar starkt alla blomväxter vilket gör att det finns väldigt lite nektar att hämta här för blombesökande insekter.

Bild 3. Vid närmare kontroll av den hårdklippta vegetationen kan man se att den fortfarande består av flera arter.

Bild 4. Om den befintliga vegetationen får växa upp kommer örterna bokstavligen att blomma upp igen.

Bild 5. Zon med ohävdad vegetation.

Bild 6. Bakom hopparen syns två strängar med oklippt vegetation.

Bild 7. Bestånd av den invasiva växten kanadensiskt gullris i nordöstra delen av banområdet.

Bild 8. Kanadensiskt gullris kan bli helt arealtäckande om växten får föröka och breda ut sig ohejdat, vilket kan ses på många platser i och runt Västerås.

Bild 9. Lupin kan bli helt arealtäckande om växten får föröka och breda ut sig ohejdat.